

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

43 Sacra loca p[ro]phana[n]tiu[m]. Nole. Jn ecclesia peccare: diuinu[m]
officiu[m] turbare: tumultum [con]citare: [con]gregat[i]ones facere:
negociari: iudicia secularia exercere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Sacra loca prophanantiū

- 2 appreciata. Nouerāt nimirū qz non sunt p̄digne passionē ad futurā glām/ q̄ reuelabit̄ in nobis. Magna plane glā corpis: tāta em̄ corpis claritas erit z splēdor/ vt iustoz pulchritudo (fm Ansel.) solis pulchritudini/ q̄ septēpl̄r q̄ est mō fit splēdidior/ adequabit̄. Nam si celū ap̄es rirēt/ totus mūdus ille vni⁹ corpis claritatē glōsi sustinere nō possēt.
- 3 Et qd de glā anime putas fiet: cum fm Augu. de libe. arbi. tanta sit pulchritudo iusticie/ tanta sit iucūditas eterne lucis: vt etiā si nō liceret in ea amplius manere q̄ vni⁹ diei hora/ p̄f̄ h̄ solū innumerabiles anni huius vite/ pleni delitijs/ z etiā cū omni affluētia tpaliū honoruz
- 4 recte meritoq; p̄temnerat̄. Noli igit̄ adhuc p̄temnere eterna. Exaudi exaudi igit̄ o frat̄ adhortantē Aplm: quēcūq; modū ab initio sua verba in hodierna eplā posita recitauit. Si p̄surrexistis cū Eb̄o/ q̄ sursum sunt q̄rite: vbi ch̄s est in dextera dei. q̄ sursum sunt sapite: nō q̄ super terrā: mortui em̄ estis: z vita vestra abscondita est cū Eb̄o in deo. Nō efficiamur aut maneamus stulti: vt hāc tātam aiet corpis glām possibeam⁹ caductis his rebz/ p̄ q̄ tot milia scōz vitā suā tradiderūt z durissimos cruciat⁹ sunt p̄pessi. Abijciam⁹ z p̄tēnam⁹ h̄ momētancum/ mixtū z maledictū hui⁹ mūdi gaudiū/ eterne gaudiū p̄uatiuū/ penēq; eterne illatiuū. Quinimmo ei dorsum x̄tam⁹: licētiām (vt d̄) accipiamus: abscondamur ab hui⁹ diei luce/ q̄ ad pacē mūdanoz ē: z p̄sepeliāmur Eb̄o in deo/ in abscondito faciei sue/ a p̄turbatōe hoim: q̄ten⁹ uide digni efficiamur cū eo in nouissimo die resurgere: z glām nāscisci eternā. Ad quā p̄ducat nos Iesus.

In festo Pasche. xv. Aprilis: post p̄adiū hor. xi.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl̄s. i. Euangelium breuiter.

O Gladagesimatertia turris: sacra loca p̄phanantiū. Qui faciunt tumultus in ecclesijs/ z officia diuina impediūt (K̄ arch narrē) Dinoscunt̄ aut̄ septē nolis/ em̄ptis in officina libri scripti decretaliū. in. c. decet domū. a Grego. papa. x.

- D** Prima nola est: in eccl̄a pctā p̄mittere aut peccādi occasionē p̄stare: Sunt q̄ mala intentōe eccl̄as ingrediunt̄: quatenus videlicet illic feminas videant: z eas ad sui amorem alliciant. Grande hoc delictū: loc⁹ h̄ institutus est ad lucrandū aīas/ nō ad p̄dendū. Sed z irreuerenter se habent in loco sacro dum corde iam mechant̄. Qui em̄ viderit mulierē ad p̄cupiscēdū/ iā mechāt⁹ est: ait dñs. Et vtrinq; solū corde z non turpissimo ope aliqñ in talibz locis hec fierēt: qd vbi factū fuerit/ si p̄ūblicū est/ loc⁹ erit recōciliād⁹: z sacrilegiū necessario cū illa circūstantia p̄stādū. S; vtr̄ sola cogitatōe peccās teneat circūstantiā loci p̄stiteri. Vidēt̄ qdā dicere q̄ sic. R̄ndit Gabriel q̄ nō. Cogita de hoc: grādis stulticia z insania: illic vbi est ventia pctōz postulāda/ peccādi dare occasionē aut pctā p̄mitti.

Secūda nola est: diuinū officū turbare. Sunt q̄ parāt se instar ve-
natorū eccliam intraturi/accipitres deferētes in manibz nolatos/cū tur-
ba canū se seqntiū z latratiū: q̄bz turbant officia diuina. Si q̄dē tā clā-
gūt nolē: resonat latrat⁹ ad auras. Quo fit vt z pdicantes z audientes/
in illis faciētes/z orātes impedianr. Nō ē h o frat camp⁹ venādi/sz ve-
nādi. Rep̄hēnsibile valde h est in oībz/pcipue aut in clericis: q̄z tñ qui-
dā se p̄textu nobilitatis excusare nitunt: sibi multa asserentes licere q̄
alijs minime liceāt plebeis: seqz aliqñ clericos/aliqñ nobiles exhibituz
iri oportere. Sz p̄tra eos venit in mētem mordax rustici illius ep̄o da-
ta rātio: de q̄ legit. Q, cū ep̄s q̄dā militū strepētū exercitu circūualla-
tus p̄ cāpos eq̄taret/vidit rusticū boiem aratri sui stiuā relicta in suo
aggere stare: z apto ore atqz stupētū oculis sese cū admiratōe respice-
re. Qui interrogat⁹ ab ep̄o/q̄d nā cogitasset/cū hiāte ore z dissutis ma-
lis stando sese inspererat. Cogitabā (inqt rustic⁹) vtrūne sc̄tus Mar-
tin⁹/q̄ z ip̄e ep̄s erat/cū tāto strepitu armorū militūqz exercitu solitus
sit p̄ viā incedere. Ad q̄d ep̄s paululū rubore suffusus/ego inqt nō tñ
ep̄s sum/sz z tp̄alis dur: vñ nūc me ducē exhibebo. Sz si ep̄m libet vi-
dere: ea die (z diē statuit) ad eccliam veni: z ep̄m exhibebo. Ad quā rāsi-
onē modice in risum p̄citāt⁹ hō ruralis/ait ep̄o: Si (q̄d de⁹ p̄hibeat)
exigētibz meritis dur ad inferna migraret/ep̄s noster q̄so q̄ p̄gereret.
Vide in spe. exemplor. dist. x. exemplo. xxix.

Tertia nola est: tumultū p̄citare. Nō parū p̄ctū est z p̄sus loco **E**
incōgruū/vt q̄s in illis locis in q̄bz cū pace z q̄ete vota p̄uenit celebra-
ri/seditōnem exercitet/clamatōnem moueat/impetum ve committat.
In pace fact⁹ est loc⁹ ei⁹: ait Propheta. Et dñs hui⁹ tēpli cū nat⁹ esset/
angeli dicebāt: Pax in terra hoībz bone volūtatis. Pacem vt sui apli
domos intrātes salutādo optarēt voluit. Dicite inqt: Pax huic do-
mū. Et abitur⁹ ait: Pacē relinq̄ vobis: pacē meā do vobis. Et post
resurrectōem sp̄ ait: Pax vobis.

Quarta nola est: p̄gregatōes facere. Dñt plane illic cessare vniuersita-
tū z societātū q̄ruilibet p̄silia/p̄ciones z publica parlamēta. Qd̄ est
p̄tra vniuersitates Italic: q̄ frequēter faciūt in ecclijs talia parlamēta.
ait Glo. Templū a tēplādo dicitū: illic diuina p̄tēplanda sunt/nō p̄p̄ba-
na. Vlex eccliaz sp̄ūalia negocia p̄nt ibi tractari: z sic p̄nt clerici ibi seqz
nodū facere: z scolares ibi magistrari: qz id ecclasticū est. c. j. de magis-
tris. Secularia tñ tractari ibi nō p̄nt. Potissime tñ loq̄t̄ textus de la-
icis: fm Joannē An.

Quinta nola est: garrulatōes exercere. Debēt ibi cessare vana/z mul-
to fortius sc̄da z p̄p̄bana colloquia: sc̄d z quelibet confabulatōes cessa-
re debent. Sed cantica diuina/psalmodie z orōnes pdicatōesqz om̄ia **S**
de deo z diuinis: instar feminaz z viroz q̄ hodie semp̄ aut cū Eb̄o
z angelis/aut de Eb̄o locuti sunt. Famine eūtes ad monumētū dice

Sacra loca prophanantiū

bant: Quis reuoluet zc. intrātes monumētū cū angelo loquunt. Et Maria magdalena cū Ch̄o. Exētes silr cū ch̄o: Auere: z noli me tāgere zc. Discipuli cūtes in Emaus de ch̄o: z sil sero zgregari de do mino loquunt. Et nos saltē in ecēa non alia q̄ diuina tractare conē mur. Sed est ne inq̄s sp̄ pctm̄ mortale in ecēa loq̄: Vide solutōem hu ius q̄stionis z similitū huic materie zgruentiū in Sūma Ange. z Ros sel. z applica singulis p̄ctis ad placitū: reuertit em̄ scribere.

Secunda nola est: in ecēa negociari. In ecclesijs earūq; cimiterijs ne gociatōes z p̄cipue mūdānāz ac fori cuiuscūq; tumult⁹ cessare dnt. Glo. Nā dñs negociatores eiecit de tēplo: z mēlas nūmularioz euer tit. Et est rō: qz talia difficile sūt sine pctō. dist. lxxxviii. qm̄ nō cogno ui. An liceat cādēlas ibi vēdere? Dicit in Angelica: q̄ videat totū tole rāda vēditio h̄mōi. Nec obstat (ait Angel⁹) q̄ dñs eiecit vēdentes i tē plo: qz ibi sūt pacta z multa pturbātia cultū diuinū: sed in vēditōe cā delaz null⁹ fit strepit⁹: z ideo nō pbibet. Sec⁹ est de alia negociatōe: qz illa est pbibita. Hec in Ange. in vbo/immunitas. §. ix. Contrariū sentit Conrad⁹ Sūmerbart de ztractibz tractatu. ij. q. ij. zclusione secūda: quē vide.

Septima nola: secularia iudicia exercere. Dis in eis seculariū iudi cior strepit⁹ zq̄scat: nulla inibi cā p̄ laicos (criminalis maxime) agi/ tet. Sint loca eadē a laicoz zgregatōibz aliena. Nota/seculariū. Glo. ecēastica vō iudicia ibi tractari pnt. ij. q. ij. c. vl. z de ap. qua frōte. Se cularia aut iudicia ita pbibita sunt/ vt etiā p̄cessus iudiciū secularium ac sp̄alr plate sūt in eisdē locis omni careāt robore fi mitatis. Glo. Sed qd de ztractibz inntis in ecēa: nunqd̄ valebūt: Dic q̄ nō dnt fie ri: z q̄ faciūt peccāt p̄ hāc decreta. tñ ztractus tenet. Nā cū tñ p̄cessus z sūta iudiciū irritet/ z penalis sit zstitutio: penā nō extēdā. infra de re gu. iur. in penis. cū suis zcor. Ecce h̄ mō punit canon iudices/cās in ecēis tractātes. Neq; tancere: cū z gētiles seuēri⁹ tales iudices irrue/ rētiāz tēplis idoloz exhibentes punierint. Plane vt Valerius narrat li. j. c. j. Fabi⁹ Maxim⁹ dictatura/ z Caius Flamini⁹ magisterio a se/ natu puati fuerūt: qz q̄stiones etiā puas audiebāt in tēplo/ f̄z Jo. An. Vide Valeriu. Si iudicare qd̄ act⁹ de se nō est illicit⁹/ immo virtus iu sticie/ in ecēa tam seuere pbibet exerceri: z exercētes puniūt: quid̄ cri de his q̄ act⁹ illicitos ibidē exercēt? Si liciti nō hēt/ illiciti minime li/ cebūt. Iuste qd̄ frēs pbibiti sunt/ z puniri iussi sunt ordinarij: decet em̄ domū dei scitudo/ etiā si nulla lex h̄ p̄cipet. Quis em̄ tam ches q̄ nesciat ei loco reuerentiā deberi in q̄ dñs sp̄alr inhabitat: Dñs in tem plo sc̄to suo. s. p̄ effectū suū/ quē sol⁹ ip̄e facit. s. iustificādo pctōres di/ uersis modis. S; z p̄ sacm̄/ in q̄ realr existit: qd̄ q̄tidie ibi celebrat p̄ salute viuoz z mortuoz. Cōsidera q̄: o cū quāta reuerentia z timore maneat q̄s corā dño tp̄ali magno: z quātū sibi cauere/ ne qd̄ minimū

ageret qđ oculos eius offenderet. Et hic est rex regū z dñs dñantius: **D**
 qđ videt intima cordis: z que nullū latec secretū. Assistūt p̄terea b̄ scri **2**
 angeli. In p̄spectu angeloz: ait Psal. psalla tibi. Assistūt nāq; sacro cū **3**
 celebrat: qđ em̄ fidelū dubitare p̄t in ip̄a immolatōis hora ad vocem **4**
 sacerdotis in ip̄o mysterio angeloz choros adesse. Hic sacra salutis **5**
 fera administrant: baptisim⁹ zc. Hic sc̄ti sunt patroni: coz gesta depi **6**
 cta sunt. Loc⁹ sc̄tus deo dicat⁹ vt illic ei seruiat singulr deputatus. **7**
 Putasne qđ impune hūc locū p̄banabūt hi fatui qđ nō sufficit vt **8**
 oēm locū suis pctis defedēt nisi etiā domū dei deturpēt. Mira z mi **9**
 sera res ad seruitiū diaboli oībz locis vtunt. Et hāc p̄ticulā terre ei de **10**
 putatā/cuius ē terra z plenitudo eius/liberā suis spurcijs nō relin **11**
 quūt/etiā ad solā vnicā horā z breuissimū t̄pus. Uere multū nō finet. **12**
 In vet. test. Heliodoz p̄nituit. In nouo Eb̄is tēplū inbonozates ex **13**
 pulit. Sed ais: vltionē nō sentim⁹: z tñ indefinēter tēpla p̄banam⁹. **14**
 Frater veniet t̄ps: qđ differē nō aufert: z qđec; hec dilatio nō sine gran **15**
 di dāno. Nēpe q̄ntomagis differt/tāto seueri⁹ punit. Lēto em̄ gradu **16**
 ad vindictā sui diuina p̄cedit ira zc. Fateoz plati nō punit: rectoz **17**
 res reip. nō punit: cū tñ ordinarijs idipm singulr inuictum sit. in. c. **18**
 allegato. Paruū zelū hnt. Si p̄rie dom⁹ coz sic tractarent: z tales si **19**
 erēt tumult⁹ cozā eis: ep̄o in sua habitatiōe/ z p̄sulibz in coz pallacio: **20**
 vtiq; acriter idipm faciētes punirēt. Postq; aut̄ negociū dñi dei ē: z **21**
 ei⁹ glām respicit: oēs dissimulat: nemo p̄cipit corde: sed sentit cū mi **22**
 nus putauerint qđ fecerint/ immo neglexerint. Mira res: gētiles in **23**
 pune tēpla sua inbonozare nō sinūt/ z ch̄tiani p̄mittūt. Virgo Vesta **24**
 lis cū ex negligētia sua ignis extinet⁹ cēt in tēplo/ flagro hberabat. Et **25**
 idē Acimlie factū fuissz/ nisi ei Vesta pepicissz/ z velo ignē extinctū res **26**
 accēdisz. Tñ aliter intelligit exposito: Valerij vrrāq; histonā: sc̄tū de **27**
 histonē intellect⁹ ali⁹ mihi videt. Si qđ nō de Acimlia/ s; eius discipu **28**
 la videt intelligēda. Ecce quātā reuerētiā habuerūt gētiles ad idolor **29**
 templa. Porro z si Dionysius tyrann⁹ sicul⁹ ioco tēpla p̄banauerit: **30**
 tādem tñ p̄dignas luit penas. Vide Valerij li. j. ca. ij. Et nos igit̄ bis **31**
 penis territi templū nō debonorem⁹. Et qđ igit̄ inq; agēdum erit **32**
 Hoc qđ docet papa vbi s̄. Sit ad eccl̄as ingressus humilis z deu **33**
 tus: ingrediaris ḡ templū deuote z humilt/ nō mala intentōe/ ornādō **34**
 te supbe vt vidcaris. Sit p̄uersatio tua in eccl̄a q̄ta: cū in eam pue **35**
 neris/ fac q̄t⁹ sis. Sit p̄uersatio tua deo ḡta. Sit p̄uersatio tua i **36**
 spiciētibz placita: qđ p̄siderates nō solū instruat/ sed z reficiat. Ad no **37**
 mē Jesu (dū recolit) p̄cipue in missa genu flecte genubz cordis: qđ sal **38**
 tem inclinātōe capitis testeris. Deuotis orōmbz insiste. Nec si placet **39**
 deduc ex Anto. pte. ij. ti. xij. ca. vij. s. j. Ego hec septē ex c. decet. elu **40**
 cui. Attende intētis p̄cordijs sacra solennia. Intentis inq; p̄cordijs. **41**
 Glo. vt nil anim⁹ cogitet qđ p̄cet. Ad qđ sacerdos p̄sum excitat/ sur **42**

Cōmittentiū se periculo

sum corda dicēdo: de ꝑse. dist. i. qñ. Scio em̄ qz mibi dicitis: Nihil nol
ui orare: eleuare mētē nescio: d'cuotio qd sit ꝑsus ignoro. Habes ec
ce h' vltimū exercitiū. Attēde cantū/ vestes sacras/ saltē picturas in pa
rietibz intuearis: z qd significēt cogita. S; malles scio exire in cemitē
riū z in gramine ad solē ꝑsterni: z dignis fodere in pulucre. Fac ḡ qd
vis: z attēde qd facis. Dū gramē aspicias: veniat tibi in mentē possibi
litas resurrectōis corpis nr̄i. Ecce ex granis aridis tritici exurgit leta
seges/ z ex nuce ꝑcerissima arbor: s; z ex cinere fit vitz lucidissimum.
Quid ḡ ipossibile/ si ex cineribz corpis tui tadē resultat corp' tuū? Ut
de in sūma ꝑdicatiū Resurrectio: aut in spe. morali Tuncētū. Nec ḡ
facias in tēplo: z in honore habeto qd z Ch̄i' s in tāto habuit honore:
q̄ illic ꝑntari voluit etatis sex hebdomadaz/ repiri in eo duodenis: an
ipm ꝑmo cū intrass; Hierosolymā ingredi z purgare. Et vos q̄ ꝑuer
si estis ad dñm/ z faciē vsus celestē v̄stis Hierosolymā: zelū dei ꝑces
pistis ꝑ dei gr̄a: sit instar Ch̄i' ꝑmus ingressus in domū dñi: ad extē
pādū tēplū h' ꝑbanātes suis garrulatōibz/ suis obambulatōibz/ in q̄s
rudimbz/ z alijs similibz abusionibz: q̄tenus h' grām/ alibi glām ꝑsequi
mereamur eternam.

Feria. v. post festum Pasche. xx. Aprilis:

Mane hora sexta ad penitentes Argentine.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl̄s. i. Euangelium.

Quadragesima quarta turba stultoz est: ꝑterue z spontanee
se piculo ꝑmittentiū (Fall narrē/wog narrē/wogbelf) q̄ se
piculis inijciūt aie vel corpis: z nō instar Magdalene stāt
ꝑseuerātes in bona vita quā inceperūt. Dñe de' q̄t putat
iam hāc fatuoz turbā intrare/ q̄ recidiuant: Nō sic Magdalena/ s; sta
bat ad monumētū ꝑseuerāter. De piculis aie erit ꝑncipalior sermo:
ꝑnt bi fatui tribz nolīs dinosci.

Prima nola est: piculo peti moralis se ꝑmittere. Nolūt qdā pecca
re: z tñ ꝑctōz occasiones nolūt dimittere. Et q̄ sunt (ais) illa picula:
Sūt obiecta/ oblectamēta z obrecta: hec sunt tria scādala/ tres offensi
onis lapides (Drey Struchstein) q̄bz impingētes cadimus. Primus
ḡ piculū siue lapis scādali (Struchstein) sunt obiecta. Sūt qdā vt pu
tāt penitētes/ q̄ tñ obiecta nō amouēt z scādala de via: in q̄bz sciunt se
frequēter corruisse/ neq; se diu qñ corruāt seruare posse: puta tenentes
apud se ꝑcubinas: aut seruiētes in locis vbi sunt iuuēcule lubice zc.
hoies ludo aut alijs vitijs dediti. Quanta fatuitas hec est: putas te
nō calcifici stās ad ignē: z farina nō aspi stans in molēdino: Si nou
vis māducare carnes porcinas: vt qd ad fumū ꝑdēt ad huc farcimia
na: Putasne qz sis ve penitēs: Erras plane. Est satisfactio fm Aug.
ꝑctōz causas excidere: z coz suggestiōibz aditū nō inuulgere. Sed